

BİLGİ TOPLUMU OLMA YOLUNDAKİ TÜRKİYE'DE GENÇ İŞGÜCÜ İSTİHDAMI

Tuğçe OLCAY

tugceolcay@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8247-9021

Araştırma Makalesi

Research Article

Geliş Tarihi

Received: 10.10.2020

Kabul Tarihi

Accepted: 13.01.2021

JEL Codes: J21, J23

*** Bu makale, "The Employment of the Youth Labor Force in Turkey on the Path to Becoming a Knowledge Society" başlığı ile Econdor 2020 3rd International Economics, Business and Social Sciences Kongresi'nde (22-25 Kasım 2020) özet bildiri olarak sunulmuştur.**

THE EMPLOYMENT OF THE YOUTH LABOR FORCE IN TURKEY ON THE PATH TO BECOMING A KNOWLEDGE SOCIETY

ÖZ Türkiye'de işsizlik çözüm bekleyen en önemli sosyo-ekonomik sorunların başında gelmektedir. İşgücüne yeni katılan gençlerin zorlu rekabet koşullarının yer aldığı ve işgücünden beklenti standartlarının yükseldiği açık bir ekonomi ortamında kendilerine iş/yer bulmaları kolay değildir. Genç nesil böyle bir ortamda ya işsiz kalarak ya da birikimleriyle uyumlu olmayan alanlarda çalışarak çok hızlı bir şekilde yetişkinler grubuna dahil olmaktadır. Dolayısıyla Türkiye genç nüfus avantajını yeterince kullanamamaktadır. Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2014-2020 yılları arası Mart ayı verileri esas alınarak 15-24 yaş grubundaki gençlerin işgücüne katılımı, istihdamı ve işsizliği analiz edilmiştir. Bu kapsamda, Türkiye'de bilgi ve teknolojiyi temel almış, yüksek gelirli gelişmiş ülkelere ulaşabilmek için bilgi, beceri ve yenilikçi rekabet yeteneğini geliştirecek evrensel eğitim yanında insanların ileri seviyede beceri ve beşeri sermayelerini kullanabilecekleri açık bir işgücü piyasasının oluşturulmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bilgi toplumu olma yolundaki Türkiye, katma değeri yüksek bilgi ve teknolojiye dayanan üretim hedeflerine ulaşabilmesi için aktif nüfus içinde yer alan gençlere işgücü talebine uygun eğitim vermeli, işgücüne katılım ve istihdam oranının yükseltilmesi ve genç işsizliğinin azaltılması yönünde önemli atılımlar yapmalıdır. Aksi halde işgücü arzının niteliği ile işgücü talebinin niteliğinin örtüşmemesinden kaynaklanacak yüksek oranlı işsizlik ve bunun getireceği ekonomik, sosyal ve politik sorunlar ile karşılaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizliği, Bilgi Toplumu, Genç İşgücü, İstihdam

ABSTRACT Unemployment in Turkey, is one of the most important unresolved socio-economic issues. It is not easy for young people participating in the labor force to find a place in an open economy environment where difficult competition conditions and standards are rising. The younger generation joins the group of adults very quickly under the conditions of such an environment. Therefore, Turkey cannot use enough advantage of young population. In this study, Turkey Statistical Institute between the years 2014-2020 on the basis of the March data, the labor force participation, employment and unemployment of young people aged 15-24 were analyzed. In this context, in Turkey, information and technology have received basic information in order to reach high-income developed countries, it has emerged the necessity of universal education will improve the competitiveness and innovative skills. In addition, it is necessary to create an open labor market where people can use advanced skills and human capital. Turkey on the path to becoming a knowledge society to achieve the goals of added value based on knowledge and high technology should provide appropriate training to the young people on the labor demand in the active population. It should also make significant strides towards increasing the labor force participation and employment rate and reducing youth unemployment. Otherwise, the high rate of unemployment and economic, social, political problems will be encountered due to the mismatch between the nature of the labor supply and the nature of the labor demand.

Keywords: Youth Unemployment, Knowledge Society, Youth Labor Force, Employment .

GİRİŞ

Türkiye, büyük olasılıkla yakın gelecekte somut hale gelecek teknolojik ve ekonomik gelişmeler nedeniyle işgücü, istihdam ve işsizlik açısından özellikle gençleri kapsayan boyutuyla yeni sorunlarla karşılaşabilecektir. Giderek yaşlanan nüfusla birlikte demografik değişimin getireceği sonuçlar, yerleşim alanlarındaki dengesiz gelişmelerin yarattığı sosyal sıkıntılar, sanayileşme stratejileri ve istihdamda yeni dönemin gereklerine yönelik yapılanma ile yapılanma sonuçları en başta gelen önemli sorunlardır. Bu sorunlara çözüm bulunabilmesi için alışlagelen, değiştirilmez, yenilenmesi olanaksız görülen zihinsel alışkanlıklar terk edilmelidir. Artık ekonomik büyüme ve toplumsal gelişmenin sadece rakamsal artışla, yeni yatırım miktarıyla, yeni yapılan okul, fabrika, otoyol, baraj, havaalanı, köprü sayısının fazla oluşuyla gerçekleşebileceği, ilerlemenin niceliksel artışa bağlı olduğu düşüncesinin yerini niteliksel düşünce yaklaşımı almalıdır.

Türkiye, genç nüfus yapısından yaşlanan nüfus yapısına doğru bir demografik dönüşüm süreci içindedir. Dönüşüm sürecinin yaratacağı fırsatları değerlendirerek yüksek bir refah düzeyini yakalamak ve sürdürülebilirliğini gerçekleştirmek, küresel rekabette güçlü olmak bakımından gerekli olan nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi çok önemlidir. Yenilikçilik, insana yatırım yapma ve bilgi temelli ekonomik ve toplumsal yapılanmaya yönelik, gelişmiş ülkeler arasında yer alabilmenin öncelikleri olmaktadır (TÜSİAD, 2011: 27).

Türkiye, 21. yüzyılda küresel düzeyde rekabet edebilecek bir ekonomik güce ulaşabilmesi için genç nüfusunu içinde bulunan çağın gereklerine uygun olarak eğitmelidir. Bunun için toplumsal değerler, beceriler, sistem ve yeniden yapılanma gibi temel unsurların tamamının geliştirilmesi hedeflenmelidir. İnsan kaynaklarına ilişkin faktörler mikro ve makro ekonomik stratejilerin uygulanabilmesinde, başarı kazanmasında önemli ölçüde etkili olmaktadır. Türkiye’de işgücü yapısı sosyo-ekonomik açıdan atılım yapılabilmesini gerektiren ön koşulları sağlayabilecek nitelikte değildir. Eğitim, kalkınmayı hızlandırabilecek değer ve becerileri geliştirmekte yetersiz kalmaktadır. Nüfustaki artış işgücü için yapılan yatırımların etkinliğini azaltmaktadır. Ekonomik stratejisini ve alt yapı ihtiyaçlarını belirlemiş bir ülkede istikrarlı bir sosyo-ekonomik gelişmeyi yakalayabilmek insan veya sosyal yapıyla ilgili faktörleri en iyi biçimde düzenlemekten geçmektedir (TÜSİAD, 1993: 4.18).

Türkiye, tarım toplumu özelliklerinin hissedildiği, sanayileşmeyi tam anlamıyla gerçekleştirememiş görünümü yanında bilgi temelli teknolojik yeniliklerin hız kazandığı bilgi çağına da tüketim/kullanım boyutuyla da olsa uyum sağlamaya çalışmaktadır. Türkiye, istihdam artıramayan yetersiz yatırımlar ve gelecekteki yatırım belirsizlikleri yanında genç nüfus nedeniyle genç işgücü arzındaki artışla karşı karşıya bulunmaktadır. Rekabet koşullarının ağırlaştığı bu dönemde genç işgücü arzının işgücü talebi ile uyumsuzluğu, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar, yıkıcı doğal afetler, ekonomiyi daraltan küresele yayılan salgın hastalıklar gibi nedenler ülkede istihdam sorunları yaratarak işsizliği ön plana çıkarmaktadır. Bu durumlardan istihdam edilebilmeleri yönünde olumsuz olarak daha çok gençler etkilenmekte ve öncelikle onlar işsiz kalmaktadır.

Bu çalışmada, bilgi toplumunda değişen işgücü ve işgücüne olan talep dikkate alınarak Türkiye’de gençlerin işgücü talebi karşısındaki durumu değerlendirilecektir. Bu bağlamda, bilgi toplumunda değişen işgücünün yapısı ortaya konularak yeni işgücü yapısından etkilenebilecek 15 - 24 yaş grubu çerçevesinde genç ve genç işsizliği tanımına, genç işgücü istihdamı ile genç işsizliğin nedenleri ve sonuçlarına yer verilecektir. Bu genel

bilgilendirmelerden sonra Türkiye'nin demografik yapısına, bilgi toplumu yaklaşımı ve çalışmalarına yer verilerek genç işgücü, istihdamı ve işsizliğinin analizi yapılacaktır. Sonuçları açısından gençlerin işgücü piyasasındaki geleceği değerlendirilecektir.

BİLGİ TOPLUMUNDA DEĞİŞEN İŞGÜCÜ

Ülkeler açısından işsizlik sorununun çözümü için istihdam politikaları belirlenirken bilgi çağında işgücü talebinin yeni işçi tipi "bilgi işçisi"ne doğru yöneleceği dikkate alınmalıdır. Bilgi işçisi; bilgiyi kullanan, geliştiren, aktaran, ticaretine katkı veren işlerde çalışanlar ve bilgiyi kendi işi için kullanan, öğrenmeyi öğrenen, öğrendiklerine yeni bilgiler ekleyen, yeniden öğrenebilen üstün nitelikli işçi tipidir. Teknolojik gelişmeler ve yeni ekonomik yapı sanayi ve hizmet sektörünün geleneksel işçi türünün büyük bir kısmını vasıfsız ve kısa sürede eğitilip uyumlu hale getirilemez olarak gördüğünden, bilgi işçileri talebi artacaktır. Bir yandan bilgi işçisi yetersizliği ile karşı karşıya kalınma olasılığı varken diğer yandan vasıfsız olarak değerlendirilen eski tipteki işçilerin yoğun işsizliği ile karşılaşılacaktır. Türkiye katma değeri yüksek bilgi ve teknolojiye dayanan üretim hedeflerine ulaşabilmek için yeni işçi tipine yani bilgi işçisine ihtiyaç duyulacaktır. Bunun için gençler, hem örgün eğitime hem de mesleki bilgiyi artıracak eğitime önem verilerek çok yönlü, derinliğine düşünebilen, yeniliklere açık bireyler olarak yetiştirilmelidir. Bu doğrultuda yetiştirilecek gençler yeni çağın bilgi, iletişim, ulaşım gibi önde gelen alanların teknolojik gelişmelerinde ve yeni ekonomide bilgi işçisi ve üst düzey bilgi uzmanı olarak ülke ekonomisinin gelişmesine, işsizliği azaltıcı istihdam odaklı üretken, gelir artırıcı çözümler ortaya koyabilecektir (Ekin, 2000: 393, 394).

Bilgi toplumu, insanları yetenek ve yeterliliğiyle farklı bir konuma yerleştirirken bilginin ve teknolojinin hızına yetişemeyen, kendini geliştiremeyenleri büyük olasılıkla işsizlik sorunuyla başbaşa bırakacaktır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimler yeni bir ekonomik süreci ve dolayısıyla işgücü piyasasının yapısının da değişimini gerekli kılmıştır. Mal ve hizmet üretiminde nitelikli ve beceri düzeyi yüksek işgücü talebi giderek artarken düşük nitelikli işgücüne talep oldukça azalmakta ve işsizlik süresinin uzaması ardından işgücü piyasası dışında kalmayı getirmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki değişimler mevcut niteliklerin aşınmasına, eskimesine yol açarak nitelikli, becerili ekonomik gelişme ve rekabet gücünün belirleyici faktörü olan beşeri sermayenin önemini arttırmaktadır.

Bilgi toplumunda ekonominin de giderek bilgi temelli hale gelmesi, bilgiyi üretecek ve kullanacakların da yeterli donanımına sahip olmasını gerekli kıldığından işgücünden beklenen niteliklerde önemli değişimler olacaktır. Tablo 1'de 2018 yılında işgücünden beklenen on nitelik öncelik sırasına göre düzenlenerek, 2018'den 2022 yılına gelindiğinde on niteliğin sıralamasının değişeceği ve yeni niteliklerin öne çıkacağı, yine 2022 yılında bazı niteliklerin de değersizleşeceği gösterilmektedir. Yeni kuşaklara katma değeri yüksek beceriler kazandırılması kritik bir önemdedir. Yaratıcılık, sorgulayıcı düşünme, inisiyatif alma, ikna ve müzakere becerili olma, esnek düşünme, zorluklarla mücadele etme, detaycılık gibi özellikler yanında liderlik, duygusal zeka, hizmet odaklılık gibi hiç de kolay olmayan yetkinlikler önem kazanıp işgücü talebinde öne çıkacaktır. Bilgi ve teknolojideki bütün değişim ve dönüşümlerden ülke ekonomisine en yüksek katkı yeniden tasarlanan işgücü sayesinde olabilecektir.

Tablo 1: 2018 – 2022 Yılları için İşgücü Talebinde İstenen İlk On Niteliğin Değişimi ve Karşılaştırılması

	2018	Trend, 2022	Düşüşte, 2022
1	Analitik düşünme ve yenilik	Analitik düşünme ve yenilik	Manuel el becerisi, dayanıklılık ve hassasiyet
2	Karmaşık problem çözme	Aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri	Bellek, sözel, işitsel ve mekansal yetenekler
3	Eleştirel düşünme ve analiz	Yaratıcılık, özgünlük ve inisiyatif	Finansal, maddi kaynakların yönetimi
4	Aktif öğrenme ve öğrenme stratejileri	Teknoloji tasarımı ve programlama	Teknoloji kurulumu ve bakımı
5	Yaratıcılık, özgünlük ve inisiyatif	Eleştirel düşünme ve analiz	Okuma, yazma, matematik ve aktif dinleme
6	Detaylara dikkat, güvenilirlik	Karmaşık problem çözme	Personel yönetimi
7	Duygusal zeka	Liderlik ve sosyal etki	Kalite kontrol ve güvenlik bilinci
8	Akil yürütme, problem çözme ve kavrayış yeteneği	Duygusal zeka	Koordinasyon ve zaman yönetimi
9	Liderlik ve sosyal etki	Akil yürütme, problem çözme ve kavrayış yeteneği	Görsel, işitsel ve konuşma becerileri
10	Koordinasyon ve zaman yönetimi	Sistem analizi ve değerlendirmesi	Teknoloji kullanımı, izlenmesi ve kontrolü

Kaynak: WEF, 2018: 12.

Ülkeler okuryazarlık düzeyinde önemli ölçüde gelişme sağlamış olsa da işgücünün niteliklerinin geliştirilmesinin önünde engel olan eğitimdeki yetersizlikler tutum ve becerilerin oluşturulmasını sınırlamakta, olumsuz etki yaratmaktadır. Yetersizlikler, sosyal yapıda farklılıklar ortaya çıkarmakta ve işgücü niteliğinin de olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Birçok ülkenin gelişmesi yönünde atılım için gerekli yetişmiş nitelikli işgücü sayısındaki artış yeterli düzeylerde değildir. Yetersizlikler nedeniyle işgücündeki eğitim düzeyi düşüklüğü verimliliği olumsuz etkilemekte ve bu durum yoğun hizmet içi eğitim ihtiyacının önemini artırmaktadır (TÜSİAD, 1993: 4.20).

Firmalar için çalıştıracakları kişilerin bilgileri ve uzmanlıkları ile uzmanlık becerileri çok önemlidir. Firmalar, alanında farklı olmak ve rekabet gücünü artırabilmek amacıyla işe alacakları kişilerde giderek standart çalışanın bilgi ve uzmanlık özelliklerinin yanında empati becerisi, işe pozitif yaklaşım, iletişim ve problem çözme becerisi gibi sosyal becerilere sahip ideal çalışana tercih etmektedir. Geleceğin işgücü piyasası mesleki teknik becerilerle sosyal becerilerin birlikteliğini öne çıkarmaktadır. Sosyal beceriler üst düzey beceriler olarak kabul edilmekte ve yeteneklere olumlu etkisiyle geleceği yaratacak ve rekabetin merkezinde olacak beceriler olarak görülmektedir (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018: 8, 10). Dolayısıyla çalışanlarda sadece tekil boyutta uzman ya da iyi olmak değil, bütünsel olarak iyi olma özelliği aranacaktır.

GENÇ VE GENÇ İŞSİZLİĞİ TANIMI

Birleşmiş Milletler sınıflandırmasında genç olarak 15-24 yaş aralığı kabul edilmektedir. Sınıflandırma ülkelerin kültürel, kurumsal ve politik yapılarına göre farklılıklar gösterebilmektedir. Genellikle alt sınır zorunlu eğitimin bittiği yaşa göre belirlenmektedir (O’Higgins, 1997: 63). Genç işsizliğini Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization-ILO), kısa referans süresince bir saatten fazla çalışmamış ve çalışabilir durumdakilerin aktif biçimde iş aramaları olarak tanımlamaktadır. Aktif iş arama kistasına bazı ülkelerin genç işsizliği tanımlarında yer verilmemektedir. Birçok ülkede öğrenciler işgücü dışında tutulmakta, aktif biçimde iş aradıklarında işgücü içinde yer almakta, iş aramadan vazgeçtiklerinde veya öğrenimlerine devam etmeye karar verdiklerinde işgücü dışında değerlendirilmektedir (O’Higgins, 2001: 18-19). Türkiye’de 15-24 yaş grubu Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) işgücü istatistiklerinde genç nüfus olarak tanımlanmaktadır (TÜİK, 2020a).

Gençliğin tanımlanmasında özellikle genç nüfusun bir yaş aralığı olarak görülmesi gençliğin bir geçiş dönemi biçiminde algılanmasına ve bu geçiş dönemi gençler için ekonomik, sosyal ve siyasal haklar açısından kısıtlamalara neden olmaktadır. Gençliğin istihdamı açısından konuya yaklaşıldığında ise gençlik, büyük ölçüde eğitimden istihdama geçişin başladığı bir yaş aralığı olarak görülmektedir.

Gençler, yaşları dikkate alınarak farklı yaş aralıklarıyla oluşturulmuş gruplar şeklinde sınıflandırılmıştır. Genç tanımlaması yapılırken genellikle çalışma çağı yaşı olan 15 yaş ve eğitim sürecinin olası bitiş yaşı olan 24 yaş, 15-24 yaş grubu olarak değerlendirilmektedir. Bu yaş grubu dışında 15-19 ve 20-24 yaş alt grupları da değerlendirmeler, istatistiksel veriler bakımından önemlidir. Yine eğitimde yüksek lisans eğitime yönelmenin artması nedeniyle 25-29 yaş grubu da uluslararası çalışma ve istatistiksel değerlendirmelerde genç yaş grubu olarak yer almaktadır. Eğitimin uzaması 25-29 yaş grubundaki gençlerin işgücüne katılımını da daha ileri yaşlara taşımaktadır (Yentürk ve Başlevent, 2007: 3).

Gençlik bir toplumda en dinamik kesimi oluşturmaktadır. Gençlik, yetişkinliğe geçiş ve sosyalleşme aşaması olarak değerlendirilmekte ve gençlik tanımlamalarında yaş belirleyici olmakta, yetişkinliğe geçişten önceki dönem olarak görülmektedir. Gençlik toplumsal akılda, kişilikteki gelişme ile beraber kimliğin oluştuğu, ilerideki yaşamın planlanıp şekillendirilmeye başlandığı hazırlık dönemi olarak yerleşmiştir. Bu toplumsal akıdaki genç yaş aralığı da o toplumun geleneklerine, sosyal ve kültürel yapısına göre değişiklik göstermektedir. Gençliğin toplumun en dinamik ve en reaksiyoner kesimi olması, bu kesimin sorunlarının çözülmesi ve beklentilerinin karşılanmasını önemli ve öncelikli hale getirmektedir.

GENÇ İŞGÜCÜ VE İSTİHDAMI

İçinde bulunulan dönemde 15-24 yaş grubuna yeni girecek veya grubun başlangıç yaşlarında olan gençleri gelecekte büyük olasılıkla tanık oldukları iş ortamlarından çok farklı ortamlar ve farklı çalışma biçimleri beklemektedir. Gençler gelecekteki iş ortamında ve çalışma biçimlerinde dikkat, sezgi, esnek düşünebilme, bütünü görebilme, hızlı ve etkili karar verebilme gibi makinelerin henüz üstesinden gelemedikleri sosyal ve duygusal becerilerin değerli olacağını bilmelidirler (TÜSİAD, 2019: 38). Gençlerin işgücü piyasasındaki konumu ve potansiyeli genel olarak işgücü talebinin gücü ve dinamizmi ile ekonomik süreçlere ne ölçüde entegre olabildiklerine bağlıdır. Gençler böyle bir durumda işgücü talebi arttıkça, istihdamlarının kalitesini ve miktarını iyileştirmek için daha geniş kapsamdan yararlanabilirler (Godfrey, 2003: 8).

Eğitimini tamamlayarak işgücü piyasasına girmeye çalışan çok sayıdaki gencin varlığı arz yönlü baskıyı artırmakta, giderek genç işsizliğini yükseltmektedir. Son yıllarda konjonktürel nedenlerle işlerinden olanların piyasanın talebine uyum sağlamayan nitelikleri, onların bir süre işsizler arasında kalmalarına daha sonra da işgücü dışına çıkmalarına neden olmaktadır. Konjonktürel nedenlere dayalı olarak istihdamda süregelen azalışla birlikte firmaların işgücü talebinde isteksizliği de genç işsizliğini etkilemektedir. İşgücü üzerinden alınan yüksek vergiler ve kıdem tazminatı gibi katılıklar talep yönlü kısıtlılıklardır. Tecrübesiz gençlerin istihdamında yüksek işgücü maliyeti önemli bir etken olmakta ve dolaylı olarak kayıt dışı istihdamı artırmaktadır (Öz ve Tunalı, 2010: 1). İstihdam edilen gençler, başarılı bir kariyer ve parlak bir gelecek yolunda ilerlemelerine katkı sağlayacak değerli iş deneyimleri ve pratik beceriler kazanmaktadır. Bununla birlikte, pratikte, birçok genç işçi hayatta kalmak için düşük kaliteli (niteliksiz) işlerle uğraşmaktadır. Bu gençler genellikle güvencesiz çalışma koşulları, istikrarsızlık, yasal ve sosyal koruma eksikliği, eğitim ve kariyer gelişimi için sınırlı fırsatlar ile karakterize edilen işlerle uğraşmaktadır (ILO, 2020: 39).

Gençler için iş ve istihdam, onların sosyal kimliğine şekil veren, yaşamlarını, bağımsızlıklarını, gelişimini, kendilerine güveni, ekonomik ve politik kimliklerini belirleyen en önemli unsurdur. Gençler için bu kadar önemli olan iş ve istihdam işsiz kalındığında beraberinde bireysel ve toplumsal sorunları da getirmektedir.

Hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ülkelerdeki genç kadınların ve erkeklerin, hızla gelişen bir teknolojik ortamın yarattığı fırsatları kullanma becerilerini geliştirme ihtiyacı, mevcut çeşitli zorlukların başında gelmektedir. Dünyanın her yerindeki birçok genç yetersiz eğitim ve öğretim, yetişkinlere kıyasla işsiz kalma olasılığı ve kayıt dışı ekonomideki işlere yerleşme zorunluluğu nedeniyle okuldan işe geçişte sayısız engelle karşı karşıyadır (ILO, 2020: 54). Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin işgücünün büyük bir kısmını vasıfsız, yanlış ya da eksik vasıflı ve eğitilemeyen işgücü grupları şeklinde sınıflandırılmasına neden olduğu söylenebilir. Teknolojik gelişmeler, küreselleşmenin getirdiği rekabet artışı ve bilgiyi üretenler, satanlar ile tüketenler ekonomilerin temel belirleyici unsurları olmuştur. Artık hedef sayısal işgücünden uzaklaşarak özellikle nitelikli işgücü talebine ve nitelikli işgücü istihdam etmeye yöneliktir. Bilgi teknolojisi temelli ekonomide artacak iş alanlarında işgücüne yeni katılan gençlerin bilgi ve nitelik bakımından yetersizlikleri nedeniyle iş bulmaları giderek zorlaşmaktadır. Yeniçağda ortalama nitelikli genç işgücünden en azından yazma, dinleme, gözleme, uygulamalı matematik, yazılı bilgileri okuma ve anlama, uygulamalı teknoloji, bilgiyi anlama ve kullanma, ekip çalışmasına uyum becerileri beklenmektedir (Ekin, 2000: 59, 65, 68).

Teknolojideki son ilerlemelerin yeni ve daha iyi gelir sağlayan işlerin yaratılmasına yol açmayacağına dair yaygın endişeler bulunmaktadır. İnternet ve akıllı telefon kullanımındaki eğilimlerin gösterdiği gibi, gençler teknolojiyi erken benimseyen olma eğilimindedir. Yine de, teknolojilerin işler üzerindeki etkisi ile ilgili endişeler genellikle genç kadınlar ve erkekler arasında daha belirgindir. Gençlerin korkuları, yeni teknolojilerin hem faydalı hem de yıkıcı potansiyellerini daha iyi anlamalarından veya daha ileri yaş gruplarına kıyasla daha uzun yıllara sahip olmalarından ve bu teknolojilerin etkisine daha açık olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Her durumda, teknolojiyi erken benimseyen genç kadınlar ve erkekler yapısal dönüşüm sürecinde kritik bir rol oynamaktadır. Genç işçiler söz konusu olduğunda, potansiyellerinin tam olarak gerçekleşmesi gerekiyorsa, uygun bir makroekonomik çerçeveyi belirli endüstriyel ve sektörel politikalarla birleştirerek büyüyen ve dinamik sektörlerde yeni işler yaratmak hayati önem taşımaktadır. Dijital altyapı yatırımları, bağlanabilirliği artırmak ve büyük veri, nesnelerin interneti ve blok zincirleri gibi iş yaratmayı artıracak teknolojilere erişimi iyileştirmek için kilit öneme sahiptir. Teknoloji tabanlı çözümler, piyasalara ve piyasa bilgilerine erişimi kolaylaştırarak ve finansal, girişimci ve dijital okuryazarlık becerileri

kazanmalarını sağlayarak gençlerin girişimci isteklerini gerçekleştirmelerine yardımcı olabilir (ör. çevrimiçi kurslar ve koçluk, mobil öğrenme uygulamaları ve dijital eğitim materyalleri aracılığıyla). Genç girişimciler için finansmana erişim mobil ve kitle fonlaması kanallarıyla artırılabilir ve yeni işletmelerin resmileştirilmesini desteklemek için elektronik ve mobil ödeme yöntemleri kullanılabilir (ILO, 2020: 54, 55, 127, 132).

Herkes gibi gençler için de istihdama katılmanın önemli bir anlamı bulunmaktadır. İstihdam sadece ekonomik gereklilik olmayıp toplumsal yapı içinde bireyin varlık nedenlerinden biri olarak da kabul görmektedir. Çalışma bir yaşam biçimidir ve çalışarak toplam üretime katkı sağlamak bireyin kendisine olan saygısını artırırken bireyin toplumdaki yeri ile kendisine duyulan saygı da güçlenecektir.

Gençler ne eğitimde ne istihdamda (not in employment, education or training – NEET) olduğunda, işgücü piyasasında değerlendirilen ve gelecekteki istihdam beklentilerini azaltan beceriler geliştirememektedir. Uzun vadede ise ülkelerinin sürekli ekonomik büyüme ve daha fazla sosyal uyum elde etmesini önlemektedir. Birçok gencin geçmişte iş bulmayı başaramaması, gençlerde kendileri için uygun işlerin olmadığı inancının oluşmasına neden olurken, bazıları nasıl ve nerede iş arayacaklarını bilmemekte bazıları ise isteklerine uyan bir fırsat beklerken, diğerleri hastalık, sakatlık veya aile sorumlulukları nedeniyle çalışamaz durumdadır. NEET statüsüne sahip gençler farklı bir grup olduğundan, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların üstesinden gelmek için gereken politikalar farklıdır. Birçoğu iş aramadıkları için, işgücü piyasasındaki bu kopukluk gelecekte iyi bir istihdama erişme ihtimalini azaltabilir. Aksine, işsiz olanlar aktif olarak işgücü piyasasında yer edinmeye çalışmaktadırlar (ILO, 2020: 37, 38).

GENÇ İŞSİZLİĞİNİN NEDENLERİ VE SONUÇLARI

Gençlerin deneyimsiz olmaları, istedikleri işe ulaşmanın zaman alması, işgücü talebine uyumsuzluk ve yüksek ücret beklentileri gibi etkenler gençler arasında 15-24 yaş grubunun işsizlik oranının artışına neden olmaktadır. Genç işsizliğinin yüksek olması, genç işgücüne talebin azalması genellikle ekonomik gelişmedeki yetersizlik, konjonktürel nedenler ve asgari ücret düzeyi ile genç işgücünün niteliksizliği gibi nedenlere dayandırılmaktadır.

İşgücüne olan toplam talepteki düşüşün genç işgücünü etkilemesi kaçınılmazdır. İstihdamdaki gençler işgücüne olan toplam talep düşüşünde yetişkinlere nazaran daha çok etkilenmekte, genç işsizliği yetişkin işsizliğinden daha fazla artış göstermektedir. İstihdam edenler çeşitli gerekçelerle çalışanlarından azaltmaya giderken genç işçilerin fırsat maliyetinin yetişkinlere göre daha düşük olacağı, tecrübesizlikleri, meslek içi eğitim yatırımının düşüklüğü nedenleriyle genel görüş önceliğin genç işçiler olacağı yönündedir. Önceliğin genç işçilerin olmasına diğer nedenler olarak son giren ilk çıkar yaklaşımı ve çalışma süresiyle ve ücretle bağlantılı olarak artan kıdem tazminatı gösterilmektedir (Gündoğan, 1999: 69-70).

Tablo 2’de genç işsizliğinin yüksekliğinin nedenleri olan mevcut işler, ücretler, genç işgücünün mobilitesi, davranışları, nitelikleri, alternatif iş ve genç nüfustaki hızlı artış açısından talep ve arz yönlü yaklaşımlarına yer verilmektedir.

Tablo 2: Genç İşsizliğin Nedenlerine Talep ve Arz Yönlü Yaklaşım

Genç İşsizliğin Yüksek Olmasının Nedeni	Talep Yönlü Görünüm	Arz Yönlü Görünüm
Mevcut İşler	Ekonomik koşullar nedeniyle gençlere yönelik bir iş kıtlığının olması	Düşük seviyeli birçok boş işin olması
Ücretler	Asgari ücretlerin ve diğer katı düzenlemelerin düşük düzeyli işlerin sayısını azaltması	Gençlerin gerçekçi olmayan ücret beklentilerinin olması
Mobilite	Kısa dönemli geçici işlerin yüksek işsizlik oranının temelinin oluşturması	Genç işçilerin kararsız ve yüksek bir mobiliteye sahip olması
Davranışlar	Gençlerin geleceği olan iş beklentisi ve işveren ayrımcılığının genç işçilere olan talebi azaltması	Mevcut gelir düzeylerinde gençlerin boş zamanı tercih etmesi ve çalışma etiğinden yoksunluk
Nitelikler	Niteliklerin çalışılırken kazanılması	Gençlerde eğitim ve tecrübe eksikliği olması
Genç Nüfusun Hızlı Artışı	İşgücü piyasasının gençler için mevsimsel birçok yeni iş üretmesi	Genç nüfustaki hızlı artışın genç işsizliği kısmen olumsuz etkilemesi
Alternatif İş Faaliyeti	Gençlerin yasadışı "yeraltı" ekonomik faaliyetlerinden yüksek kazançlar elde edebilmesi	

Kaynak: Freeman, 1979: 7.

Genç işgücünü ekonomik kriz dönemleri öncelikle etkilemekte ve bu etki yıkıcı olmaktadır. Özellikle genç kadınlar ekonomik kriz dönemlerinde işsizlikten çok daha fazla zarar görmektedir. Gençlerin bir kısmı işsiz kalma korkusuyla beklentilerinin dışındaki istikrarsız, kayıt dışı, güvencesiz çalışma alanlarına yönelerek, mecburen kariyer planlarının dışına çıkmaktadır. Bu durumda kariyeri için iyi işlerde beceri kazanmayı hedefleyen gençlerin gelecekteki kazançları ve istediği işi bulabilme olanakları da azalmaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2018: 2).

Gençler, yeniliklere daha çabuk uyum sağlayan, fikirleri kolaylıkla kavrayan, öğrenebilen bireylerdir. Gençlik eğitim alınacak, bilgiyle donatılacak en uygun dönemdir. Gençler okulda ve işyerinde gerekli mesleki eğitimi almadıklarında mesleki kariyerlerinde sorunlarla karşılaşabilecektir. Gençler, çalışma yaşamının kendilerine yeni bir sosyal kimlik ve statü kazandıracığı beklentisi taşımaktadır. Gençler, çalışma yaşamı içinde olmadıklarında veya işlerini kaybettiklerinde maddi olanaksızlıklar içinde kalmaktadır. Gençler, işsiz kalınca çalışma ve iş tecrübesinin getireceği sosyalleşme kazanımlarını da kaybetmektedir (Gündoğan, 1999: 70). İşsizliği azaltmayı amaçlayan çalışmalar üç ana gençlik grubuna odaklanmalıdır. Bu gençlik grupları, eğitimdeki gençlerden iş dünyasına geçenler, zaten işgücü piyasasında olan gençler ve ne eğitimde ne istihdamda (NEET) olanlar da dahil olmak üzere halihazırda yeni teknolojiler tarafından işinden edilmiş gençlerdir (ILO, 2020: 128).

Gençlerin güvenli, ileriye görebildikleri, belirsizlik yaşamayacaklarına inandıkları bir iş ve geliri olmaları kadın ve erkek açısından aile kurmalarını cesaretlendiren önemli bir unsurdur. İşsiz ve dolayısıyla düzenli bir gelirden yoksun olan gençler maddi açıdan ailelerinin desteğine ihtiyaç duyacaklar, ailelerine bağımlı halde olacaklar ve gelecekleri konusunda belirsizliğe düşeceklerdir. Gençler için iş sahibi olmak bir başarı

göstergesi olurken işsizlik başarısızlık, kaybediş, sosyal ve ekonomik bakımdan dışlanma olarak görülmektedir. Gençlerin bu işsizlik algısı toplumdan uzaklaşmalarına, ruhsal çöküntüye ve kendi sorunlarıyla özdeş gördükleri asosyal gruplarla yakınlaşmalarına ve böylece suç işleme potansiyeli yüksek bireyler haline gelmelerine neden olmaktadır (Gündoğan, 1999: 70, 71). Genç işsizliği hem gençler hem de ülke ekonomisi ve toplumsal yapısı açısından önemli bir sorundur. Genç işgücü üretim gücünün en yüksek olduğu dönemde çalışma hayatının içinde yer alırsa ülkenin ekonomik kalkınma ve beşeri sermayesine önemli katkı sağlayacaktır.

İşsizlik, gençlerin gelecekteki istihdam edilebilirlikleri, üretkenlikleri ve kazanç potansiyellerinin sonuçlarıyla birlikte iş deneyimi kazanmasını önlemektedir. Yeni işgücü piyasasına girenler kendilerine uygun işlerle eşleşmek amacıyla kısa süreli işsizlik yaşayabilmektedir. İşsizliğin gençlerin yaşamları üzerindeki uzun vadeli yansımaları göz önüne alındığında, gençlerin uzun süreli işsizlik endişeleri daha fazladır. 15-24 yaşları arasındaki gençlerin işsiz olma olasılıkları yetişkinlerin (25 yaş ve üstü) üç katıdır. Gençlerin sahip olduğu sınırlı iş deneyiminin sonucu olan bu durumla gençler, bir dereceye kadar giriş seviyesindeki işler için rekabet edebilmektedir. Ayrıca iyi bir iş bulmaya çalışırken aileleri tarafından finansal açıdan desteklenen gençler ise iş arama sürecinde kendi istekleriyle de işsizliği tercih edebilmektedir (ILO, 2020: 35).

Gençler, kendilerinin beceri ve bilgi eksikliklerinin yanında piyasada yeni iş olanaklarının sınırlı olmasını okuldan işe, çalışma hayatına geçişte önemli bir sorun olarak görmektedir. Gençler, işgücü piyasasında var olan işlerden ve bu işler için gerekli beceri ve eğitim hakkında yeteri kadar bilgilenememektedir. Gençler, okuldan işe geçiş genellikle uzun bir süre sonunda gerçekleşebildiğinden boşta kalarak kaygılı, umutsuz ve verimsiz bir dönem geçirmektedir. Çocukluk ve gençlik yıllarını okulda eğitimle geçiren gençlerin okuldan işe geçiş isteklerinin önündeki önemli engeller onların heyecanlarını azaltıp umutlarını kırmakta, gençler en son süreçte genellikle düşük ücretlerle kayıt dışı sektörlerde buldukları işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır. Eğitim, iyi bir iş bulmak isteyen gençler açısından avantaj yaratsa da okuldan işe geçişin kısa sürede ve sorunsuz gerçekleşeceğinin garantisi olmamaktadır. Gençlerin bir kısmı kayıt dışında çalışmayı kayıtlı sektörde daha iyi iş bulabilmek amacıyla basamak olarak değerlendirmeyi düşünmekte ve bunda bir kısım başarılı olurken, eğitim seviyesi daha düşük olanların birçoğu kayıtlı sektöre geçememektedir (WB, 2008: iv).

TÜRKİYE’NİN DEMOGRAFİK YAPISI, BİLGİ TOPLUMU YAKLAŞIMI VE GENÇ İŞGÜCÜ DURUMU

Bilgi temelli yeni dönemde teknolojik gelişmelere dayalı olarak Türkiye’de büyüme ve istihdam arasındaki yakın ilişki beklentilerin dışında daha da hızlı bir şekilde esneyip ayrışabilir. Bunun başlıca nedeni olarak genç işgücünün yeni istihdam yapısına uyumsuzluğu gösterilebilir. Genç işgücünün uyumsuzluğunun önde gelen nedeni olarak da eğitimdeki nitelik yetersizliği gelmektedir. Bilgi ve teknoloji kaynaklı dönüşüm ve yatırımların hedeflendiği bilgi toplumu olma yolundaki Türkiye’de genç işsizliğinin yüksek olması nedeniyle genç nüfusa yeni iş alanları yaratılması daha da önemli hale gelecektir. Yeni teknolojiler Türkiye’yi verimlilik artışı ve büyümenin getirdiği sınırlı istihdam artışı ile giderek artan işsizliğin yaşanacağı yeni döneme doğru taşıyacaktır.

Türkiye, işgücü piyasası için uygulamaya koyacağı yeni politikalarla istihdamda ve özellikle gençlerin istihdamında iyileşmeler sağlayabilecektir. Bunun için politikalarda işler yerine işçilerin korunmasına yönelik

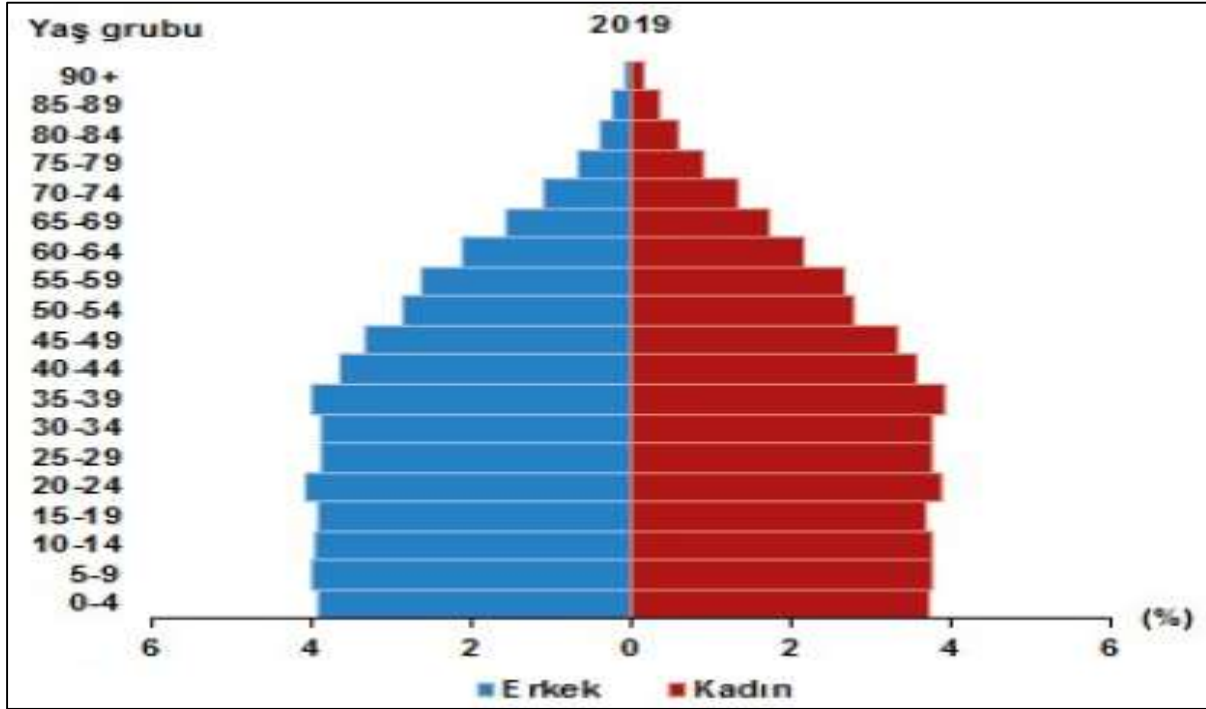
yaklaşımına yer verilmeli ve önemsenmelidir. Politikalarda işçilerin korunması yaklaşımı kayıtlı sektörde istihdamı artıracak, gençleri, kadınları ve ileri yaşlıları işgücüne katılıma yönlendirecektir (WB, 2008: iii).

Türkiye'nin nüfus ve demografik yapısı ortaya konularak, gençlerin nüfus içindeki oranında artış veya azalış bilgi toplumu yolunda uygulanacak politika ve stratejilere yön verecektir. Bu bakımdan ülkenin nüfus ve demografik yapısı ile gençlerin durumunun değerlendirilmesi önemlidir.

Türkiye'de Nüfus ve Demografik Yapı

Türkiye, 31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla 41milyon 721bin 136 erkek nüfusu ve 41milyon 433bin 861 kadın nüfusuyla toplam 83milyon 145bin 997 nüfusa ulaşmıştır. Nüfusun yaş ve cinsiyet yapısındaki değişimleri gösteren 2019 yılı nüfus piramidinde geçmiş yıllara göre doğurganlık ve ölümlülükteki azalma nedeniyle yaşlı nüfusun arttığı ve ortanca yaşın da yükseldiği Şekil 1'de görülmektedir (TÜİK, 2020b).

Şekil 1: 2019 Yılı Türkiye Nüfus Piramidi

Kaynak: TÜİK, 2020b.

Türkiye'de toplam nüfus içinde genç nüfusun payında düşme, çalışma çağındaki nüfusun da artış hızında azalma görülmektedir. Türkiye'nin, içinde bulunulan dönemde de giderek kısalmakta olan ve çok uzun sayılmayacak kalan bir süre için demografik fırsat penceresinden yararlanma şansı bulunmaktadır. Ülkenin giderek kısalan sürede demografik fırsat penceresini en verimli bir şekilde değerlendirebilmesinin önünde önemli bir kısmı işgücünün nitelikleriyle bağlantılı olan yapısal sorunları bulunmaktadır. Yapısal sorunların başında yer alan genç nüfusun eğitim düzeyi ve eğitim sisteminin niteliğinin yükseltilmesi, okul ve mezun sayısının artırılması yoluyla çözülmeye çalışılsa da genç işsizliği istihdamda işgücü arz ve talebindeki nitelik

uyumsuzluğu nedeniyle devam etmektedir. Türkiye'nin önemli yapısal sorunları arasında genç işgücünün istihdamında olduğu gibi genel işgücünde de nitelik uyumsuzluğu yer almaktadır. Ekonominin özellikle katma değeri yüksek sektörlerdeki işgücü talebinde beklenen artışı sağlayamaması, kırsal ve kentsel işsizlikle istihdamda sorunların giderek farklılaşması, ekonomik ağırlığın belirli alanlarda yoğunlaşarak buralara göçü hızlandırması, kayıt dışı enformel istihdamın yükselmesi diğer başlıca sorunlardır (Akay: 8).

Türkiye demografik değişim sürecinin sonuna yaklaşmaktadır. Demografik değişim süreci yüksek doğurganlık ve yüksek ölüm oranlarının yaşandığı bir dönemden, doğumların bilinçli olarak kontrol edildiği ve sağlıklı uzun yaşamın artışıyla ölüm oranlarının düştüğü yeni bir döneme geçiş sürecidir. Türkiye'de doğum oranlarında düşüşün devlet politikalarından kaynaklı bilinçli bir düşmeden daha çok giderek zorlaşan ekonomik ve sosyal koşullara bağlı olduğu söylenebilir. Türkiye'de toplam nüfus içinde genç nüfusun oranı düşerken 15-64 yaş grubundaki üretken nüfus ile ileri yaşlı nüfusun sayısında bir süre daha artış görülecek ve toplam nüfus içindeki oranı da artacaktır. Bu süreç demografik fırsat penceresidir ve Türkiye bilgi toplumuna ulaşmak, teknolojik gelişmeyi yakalamak için önceliklerini değiştirerek nicelik yaklaşımından nitelik arayışlarını öne almalıdır (TÜSİAD, 1999: 5, 21).

Yüksek seyreden doğum ve ölüm oranlarının sonrasında düştüğü demografik geçiş sürecinde nüfusun üretken ve bağımlı kesimleri arasındaki etkilenme ülke açısından önemli ekonomik sonuçlar ortaya çıkarabilir. Demografik fırsat penceresinin açık olduğu dönem 15-64 yaş grubundaki aktif nüfusun toplam nüfusa oranının düştüğü daha sonra da yükseldiği yani ekonomik olarak aktif nüfusun artışa geçtiği dönemdir. Ekonomik büyümenin hızlanabileceği bu dönemde toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal özellikleri ve diğer birçok faktör büyümenin gerçekleşebilmesinde etkili olmaktadır (WB, 2008: 6).

Demografik değişim sürecinin işgücünden, sosyal güvenliğe ve eğitime kadar yansımaları olacak riskler ve fırsatlar ortaya çıkacaktır. Demografik geçiş sürecinde nüfus artış hızı yavaşlamakta, çalışma çağındaki nüfus artarak yüksek değerlere ulaşmaktadır. Nüfustaki bu hareketlilik demografik fırsat penceresi olarak anılmakta ve bu dönemde çalışma çağı nüfusunun artışı daha fazla istihdam olanaklarının yaratılmasını gerektirmekte aksi halde artan işsizlikle yoksulluğun artması ve toplumsal refahın bozulması, işsizliğin ülkede baskı unsuru olarak öne çıkması kaçınılmaz olacaktır (TÜSİAD, 2011: 34, 35).

Türkiye'nin Bilgi Toplumu Yaklaşımı ve Çalışmaları

Bilgi toplumuna dönüşüm çalışmaları Türkiye'de 2000'li yılların başından itibaren öne çıkmaya başlamış, temel hedeflerini yeniden belirlemeye, bilim ve teknoloji politikaları ortaya koymaya yönelmiştir. Türkiye, 21.yüzyılın başından itibaren bilgi toplumuna ulaşma çalışmalarını hızlandırmış ve 2003 yılından bu yana bilgi toplumu çalışmaları ile projelerin strateji çerçevesinde yürütülmesine yoğunlaşmıştır.

Türkiye'nin 2015-2018 Bilgi Toplumu ve Eylem Planı, büyüme ve istihdam temel alınarak bilgi toplumuna ulaşmadaki gelinen yer, sorunlar, fırsatlar ile ulusal, tematik ve bölgesel politika belgeleri, uluslararası alandaki tercihlerini kapsamaktadır. Onuncu Kalkınma Planı'nda ortaya konan bilgi toplumu politikaları ve hedeflerinin açılımı yapılarak uygulamaya konulması için belirlenen strateji ve eylemlerin şekillendiği bir politika aracı olarak hazırlanmış, ülkenin 2023 hedeflerine büyüme ve istihdam temelinde bilgi toplumu politikalarının sağlayacağı katkı ortaya konmaya çalışılmıştır. Türkiye'nin bilgi toplumuna dönüşümü öncelikli ve uzun vadeli bir hedef olarak değerlendirilerek politikaların etkin kullanımı ve takibi

benimsenmiştir. Bilgi toplumuna dönüşüm için gerekli farklı politika alanlarında kararların alınacağı ve etkin bir şekilde bilgi ve iletişim teknolojileri kullanımının gerçekleşmesine odaklanılacağı belirtilmektedir. Bilgi toplumu politikaları belirlenirken bilimsel ve analitik çalışmalardan gerektiği kadar yararlanılmadığı ve politika içeriğinin büyük bir kısmını bilgi ve iletişim teknolojileri üretimi ve kullanımı ile bireysel, ekonomik, sosyal ve siyasal etkileri kapsadığı belirtilmektedir. Bilgi toplumu yolunda gerçekçi bir politika oluşturmanın doğru, güncel veri ve bilgiyle kapsamlı bilimsel çalışmalardan geçtiği belirtilirken yapısal ve yaklaşım farklılıklarının aşılması gerektiği vurgulanmaktadır. Üniversitelerin dışında bilimsel, analitik çalışmalar yapan kurumlar az olduğu gibi yürütülen çalışmalardan kurumsal kapasite yetersizliği ve davranışsal nedenlerle yeteri kadar yararlanılmadığı belirtilmiş, yapılacak bilimsel çalışmaların planlanması, geliştirilmesi ve desteklenmesi için bir araştırma programı başlatılmasının gerektiği anlaşılmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2015: 15, 65, 163).

Türkiye'nin yüksek teknoloji ve katma değer üreten ülke olabilmesi için hazırlanan 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi'nde Milli Teknoloji Güçlü Sanayi vizyonu ile Yüksek Teknoloji ve İnovasyon, Dijital Dönüşüm ve Sanayi Hamlesi, Girişimcilik, Beşerî Sermaye ve Altyapı olmak üzere beş ana hedef belirlenmiştir. Ülkenin insan kaynağı potansiyelinin bilgi toplumunun gerektirdiği yetkinliklere göre yetiştirilmesi, bireylerin var olan yeteneklerinin de geliştirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2019: 69).

2019 yılının "Daha Parlak Bir Gelecek İçin Çalışmak" konulu 12. Çalışma Meclisi toplantısında on sene öncesine kadar siber güvenlik uzmanı, veri madenciliği, sosyal medya uzmanı gibi meslekler çok bilinmediği halde içinde bulunulan dönemde artık birçok kurumun bu uzmanlıklara ihtiyaç duyduğu ve ilgilendiği ifade edilmiştir. Yeni dönemde yeni işler veri, enformasyon ve bilgi temelli olacağından yaşanacak dönüşümün merkezinde bireyin ve değer yaratmanın önemine yer verilerek milli teknoloji hamlesi ve dijital Türkiye olarak tanımlanan bir sürecin yürütüldüğü belirtilmiştir. Politikaların temelini gençleri çağın gerektirdiği niteliklere uyumlu hale getirmenin oluşturduğu ve üniversite eğitimi alan gençleri işgücü piyasasına hazırlayacak, ilk kayıtlı istihdam deneyimi sağlayacak çalışma programının başlatıldığı vurgulanmaktadır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019: 11).

Bilgi toplumu olma yolunda Türkiye önündeki süreçte teknolojik değişim ve otomasyonla gelen dönüşümün hızlanacağı, işgücünde niteliğin öne çıkacağı öngörüsüyle yeni teknolojilere uyum sağlayamadığı için istihdamda yer bulamayan gençlerine yönelik politikalar ve stratejiler belirlemiştir. Yeni dönemde işgücü talebine uyumsuz gençlerin istihdam ve işsizlik sorunlarına çözüm ararken aynı zamanda kaybedilecek zamanın olmadığı belirtilerek, şimdiden geleceğe yönelik sonuçları uzun yıllar sonra alınabilecek, ahlaki değerlerin öne çıkarıldığı, birey odaklı varlık ve bilgi anlayışının geliştirilmesini hedefleyen 2023 Eğitim Vizyonu ortaya konarak uygulamasına geçilmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı: 18).

21.yüzyılın başından bu yana bilgi toplumu olma yolunda yoğunlaşan Türkiye temel hedeflerini yeniden belirlemeye, bilim ve teknoloji politikaları ortaya koyarak ekonomisini küresel rekabet ortamında güçlü kılmaya çalışırken şimdiden hissedilmeye başlayan nitelikli işgücü talebine uyumsuz genç işgücünün niteliğini artırıcı uygulamalarla bugün ve gelecek için çözüm bulmaya çalışmaktadır.

Türkiye’de Genç İşgücü, İstihdamı ve İşsizliği

Bu çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) 2014 – 2020 yılları arasındaki Mart ayı verileri esas alınmıştır. Bunun nedeni, genç işgücünün salgın hastalıklardan daha çok etkileneceğinin düşünülmesi, küresel boyuta yayılan korona virüs salgının ülkede ilk belirtilerinin mart ayı sonunda görülmeye başlanmasıdır. Mart ayından sonra ekonomiye ve genç işsizliğe ilişkin verilerle değerlendirme yapmanın, konjonktürün çok özgün niteliklerine bağlı olarak anlamlı bir değerlendirme olmayacağı öngörülmüştür.

Türkiye’de işgücüne katılım ve buna bağlı olarak da istihdam ülkenin potansiyeline göre oldukça düşük düzeydedir. Türkiye’de işgücü piyasasının istihdam sağlama yetersizliği ve işgücü talebinin son yıllarda sınırlı düzeyde kalması gençlerin istihdamında da önemli bir engel yaratmaktadır.

Tablo 3: 15-64 Yaş Grubundaki Nüfusun İşgücü Durumu (2014 Mart – 2020 Mart) (Bin Kişi)

	15 - 64 yaşları arasındaki nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	İşsiz	İşgücüne katılım oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşgücüne dahil olmayan nüfus
2014	50 793	27 672	24 938	2 734	54,5	9,9	11,7	49,1	23 121
2015	51 409	28 267	25 218	3 049	55,0	10,8	12,6	49,1	23 143
2016	52 064	29 263	26 261	3 002	56,2	10,3	11,9	50,4	22 801
2017	52 960	30 335	26 706	3 629	57,3	12,0	13,8	50,4	22 625
2018	53 540	30 835	27 659	3 176	57,6	10,3	11,9	51,7	22 705
2019	53 970	31 502	26 990	4 513	58,4	14,3	16,2	50,0	22 468
2020	54 615	29 347	25 390	3 957	53,7	13,5	15,1	46,5	25 268

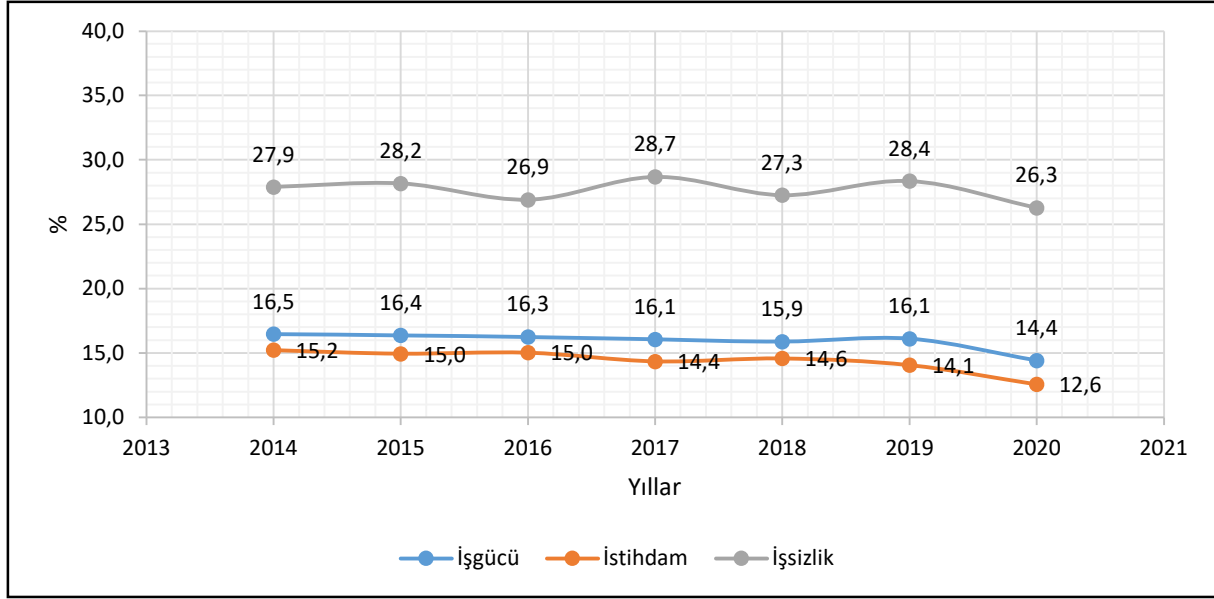
Kaynak: TÜİK, işgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 3’de görülebileceği gibi Türkiye’de 2020 yılı Mart ayı verilerine göre aktif nüfus olan 15-64 yaş grubunda 54.6 milyonu geçen nüfusun 29.3 milyonu işgücü piyasasında bulunmaktadır. İşgücü piyasasındakilerin de yaklaşık 25.4 milyonu istihdamdadır. İşgücüne katılım oranı % 53,7, istihdam oranı da % 46,5’tir. İşsizlik oranı % 13,5, tarım dışı işsizlik oranı ise % 15,1’dir. Ülkede büyüme istihdamı yeterli düzeyde desteklememekte, % 46,5’lik istihdam oranı ile Lizbon stratejisinin istihdamdaki % 70 hedefinden oldukça geride kalmaktadır.

2020 yılı Mart ayında herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların toplam çalışanlar içindeki payını gösteren kayıt dışı çalışanların oranı % 29,1, tarım dışı sektörde kayıt dışı çalışanların oranı da % 18,6 olarak gerçekleşmiştir. Toplam istihdamın yarısından fazlası da kayıt dışı sektörde yer almaktadır (TÜİK, 2020a).

Türkiye ekonomisi açısından genç nüfus ve 15-24 yaş grubundaki genç işgücü, istihdamı ve işsizliğinin özellikleri önemlidir. Öncelikle gençlerin 15-64 yaş grubu içindeki işgücü, istihdam ve işsizlik oranlarının değerlendirilmesi uygun olacaktır.

Şekil 2: 15 – 64 Yaş Grubundaki İşgücü, İstihdam ve İşsizlikte 15 – 24 Yaş Grubu Oranı (2014 Mart – 2020 Mart)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 2, genç işgücünün, genel işgücü toplamı olan 29.3 milyonun % 14,4'ünü oluşturduğunu, genel işgücü içindeki genç işgücünün oldukça düşük seviyede kaldığını göstermektedir. Ayrıca gençlerin istihdamının toplam istihdam içindeki % 12,6'lık payının da genç istihdamının yetersizliğini, % 26,3'lük toplam işsizler içindeki genç işsizler oranıyla da genç işsizliğin yüksekliğini ortaya koymaktadır. Aktif nüfus içindeki gençlerin işgücü, istihdam ve işsizlik oranları ülke ekonomisi açısından gençler için alınacak tedbirleri öne çıkarmaktadır. Bu verilere göre gençlere yönelik uygulanacak istihdam politikalarının toplam işsizlerin dörtte birini kapsayacağı söylenebilir. Toplam işsizler içindeki genç işsizliğinin yüksekliği işgücü piyasasına girerek ilk işlerini bulma sürecinin zorlu geçmesinin bir nedeni olarak görülebilir.

Bilgi toplumu olma yolundaki Türkiye'nin katma değeri yüksek bilgi ve teknolojiye dayanan hedeflere ulaşabilmesi için aktif nüfus içinde yer alan gençlere işgücü talebine uygun eğitim verilmesi, işgücüne katılım ve istihdam oranının yükseltilmesi ve genç işsizliğin azaltılması yönünde önemli atılımlar yapılmalıdır.

İşsizlik, toplumun sosyal yapısı içindeki gençler, kadınlar, engelliler, niteliksiz işçiler gibi bazı grupları daha çok etkilemektedir. Ülkenin geleceği açısından önemli bir yere sahip gençler işsizliğe karşı duyarlı gruplar içinde çoğunluktadır ve işsizlik yüksek düzeydedir. İş arayan ve bulamayan 15-24 yaş grubundaki gençlerin sayısı giderek artmaktadır. Tablo 4'de 15-24 yaş grubundaki gençlerin işgücü piyasasındaki görünümü incelendiğinde; yaklaşık 11.7 milyonluk genç nüfusun 4.2 milyonunun genç işgücünü oluşturduğu ve işgücüne katılım oranının % 36,3, genç erkeklerde % 46,8, genç kadınlarda da % 25,4 olduğu görülmektedir.

Tablo 4: 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun İşgücü Durumu (2014 Mart – 2020 Mart) (Bin Kişi)

	15 - 24 yaşları arasındaki genç nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	İşsiz	İşgücüne katılım oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	Tarım dışı işsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)	İşgücüne dahil olmayan nüfus
2014	11 694	4 562	3 799	763	39,0	16,7	19,3	32,5	7 133
2015	11 786	4 630	3 771	859	39,3	18,6	21,1	32,0	7 155
2016	11 853	4 758	3 950	808	40,1	17,0	19,1	33,3	7 095
2017	11 874	4 874	3 833	1 041	41,1	21,4	24,0	32,3	7 000
2018	11 840	4 901	4 035	866	41,4	17,7	19,9	34,1	6 939
2019	11 682	5 077	3 798	1 280	43,5	25,2	27,7	32,5	6 605
2020	11 669	4 235	3 195	1 040	36,3	24,6	27,5	27,4	7 434
Erkek									
2014	5 854	3 032	2 557	475	51,8	15,7	17,5	43,7	2 822
2015	5 896	2 993	2 497	495	50,8	16,6	18,1	42,4	2 903
2016	5 948	3 094	2 608	487	52,0	15,7	17,1	43,8	2 854
2017	6 006	3 150	2 541	609	52,4	19,3	21,3	42,3	2 856
2018	6 020	3 175	2 700	475	52,7	15,0	16,6	44,9	2 845
2019	5 916	3 209	2 461	748	54,2	23,3	25,3	41,6	2 707
2020	5 931	2 776	2 133	643	46,8	23,2	25,7	36,0	3 156
Kadın									
2014	5 841	1 530	1 243	287	26,2	18,8	23,4	21,3	4 311
2015	5 890	1 638	1 274	364	27,8	22,2	26,9	21,6	4 252
2016	5 904	1 664	1 342	322	28,2	19,3	22,9	22,7	4 241
2017	5 868	1 725	1 293	432	29,4	25,0	29,2	22,0	4 144
2018	5 819	1 726	1 334	391	29,7	22,7	26,2	22,9	4 093
2019	5 766	1 868	1 337	531	32,4	28,4	31,7	23,2	3 898
2020	5 738	1 459	1 062	397	25,4	27,2	30,9	18,5	4 279

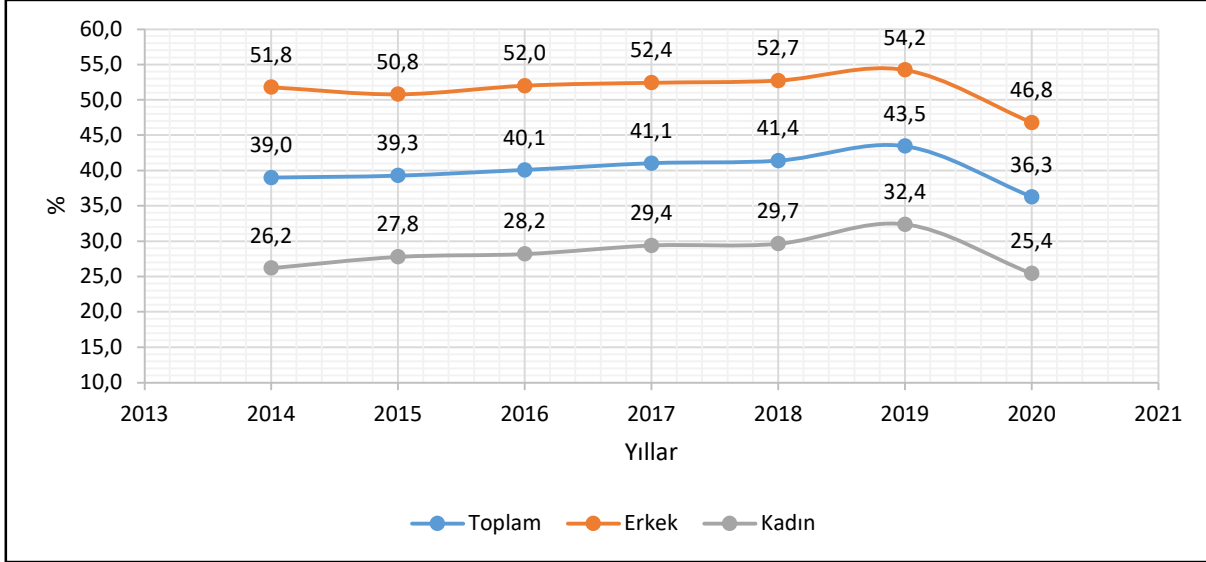
Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Genç erkeklerde işgücüne katılım oranı 2014'ten 2019'a kadar % 39' dan % 43,5'e yükselirken 2020 yılında % 36,3'e gerilemiştir. Genç kadınlarda işgücüne katılım oranı % 26,2'den % 32,4'e yükselmiş, 2020 yılında ise % 25,4'e düşmüştür. Genç kadınlarda işgücüne katılım oranındaki artışın temel nedeni büyük ölçüde ortalama eğitim düzeyindeki yükselme ve ilk evlilik yaşının ileri yaşlara kayması olarak gösterilebilir.

Türkiye'de gençlerin işgücüne katılım oranındaki düşüklüğün gençlerin eğitimde kalma oranının yüksekliğinden kaynaklandığı düşünülse de eğitimde olmayanlarda da işgücüne katılım oranı çok düşüktür. Ülkenin bilgi toplumuna, küresel düzeyde rekabet edebilecek ekonomik güce ve yüksek bir büyümeye ulaşması için işgücüne katılımın artması yanında eğitim düzeyinde, nitelikte ve verimlilikte de artışın sağlanması gerekmektedir. Sadece işgücüne katılımın artışı işsizlik, yoksulluk ve sosyal güvensizlik sorunları doğurabilecektir.

Genel işgücünün % 14,4'ünü genç işgücünün oluşturduğu ülkede genç işsizler işsizliğin genel görünümünü saptayabilme açısından önemli bir belirleyicidir.

Şekil 3: 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun İşgücüne Katılma Oranı (2014 Mart – 2020 Mart)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3’de görüldüğü gibi genç kadınların işgücüne katılımı düşük düzeydedir. Buna gerekçe olarak son yıllarda eğitime katılmadaki artış gösterilebilir. Genç kadınların işgücüne katılımı % 25,4 düzeyindedir. Kadın işgücünde, eğitimde kalma ve eğitim süresi uzunluğu işgücüne katılımı belirgin olarak düşürmektedir. Yükseköğretimli kadınlarda işgücüne katılım yüksektir. Genç erkeklerde eğitimde kalma süresi uzamakta ve bunun sonucunda gençler eğitimde kalma maliyeti ve kaybettiireceği fırsat maliyetinden yüksek gelir beklentisi içinde olmaktadır. Gençlerin eğitim nedeniyle katlandıkları maliyetin yüksekliği ücret beklentilerini yükseltmekte ve bu durum yeni mezun gençlerin iş bulmasını oldukça zorlaştırmaktadır.

Bilgi toplumu eşiğindeki Türkiye’nin 15-24 yaş arasındaki nüfusun azalmasına rağmen ne eğitimde ne istihdamda olma oranının arttığı Tablo 5’de görülmektedir. Bu artış mesleki veya teknik lise ile yükseköğretim mezunlarında dikkat çekmektedir.

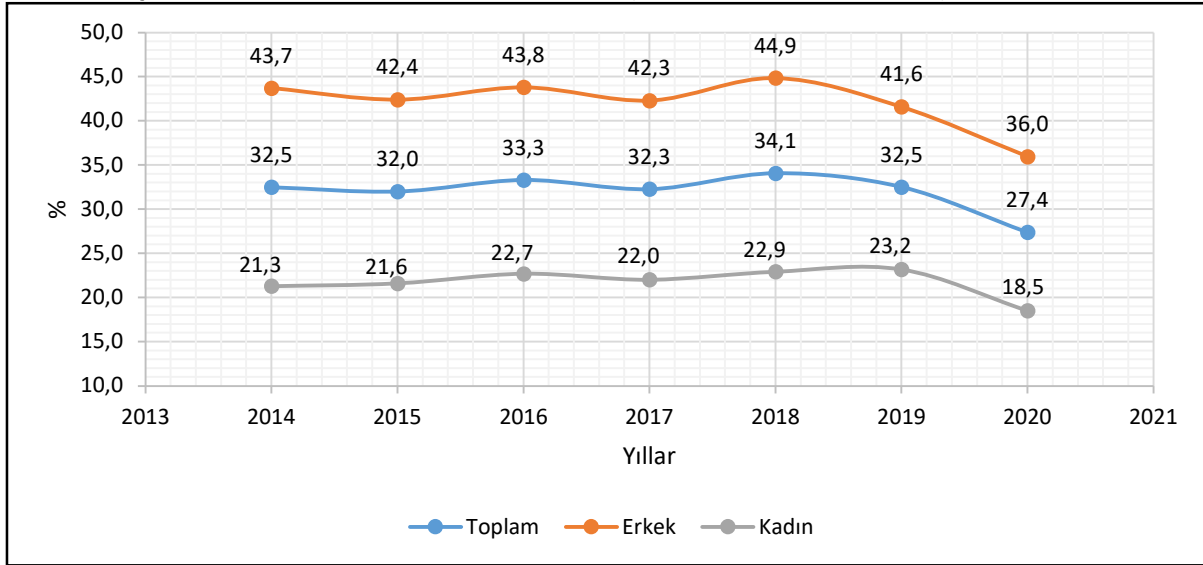
Tablo 5: 15-24 Yaş Grubunun Eğitim Düzeyine Göre NEET'deki Oranları (2014 Mart – 2020 Mart) (Bin Kişi)

	15 - 24 yaş grubundaki nüfus	Ne eğitimde ne istihdamda olanlar	Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı (NEET) (%)	Okur-yazar olmayanlar NEET (%)	Lise altı eğitilmişler NEET (%)	Lise NEET (%)	Mesleki veya teknik lise NEET (%)	Yüksek-öğretim NEET (%)
2014	11 694	2 732	23,4	79,7	24,0	15,4	18,0	19,3
2015	11 786	2 723	23,1	82,4	22,5	16,2	20,7	24,8
2016	11 853	2 622	22,1	83,9	21,6	17,0	18,0	22,9
2017	11 874	2 732	23,0	81,7	21,6	17,0	21,6	31,6
2018	11 840	2 584	21,8	78,1	20,8	17,3	21,1	25,3
2019	11 682	2 763	23,7	83,8	21,4	16,5	28,1	31,1
2020	11 669	3 251	27,9	84,1	24,2	24,3	33,3	37,8

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

15-24 yaş arasındaki nüfusun 2020 Mart verilerine göre % 27,9'unun ne eğitimde ne istihdamda olması genç işgücünün işgücü piyasasına katılımının sağlanmasında yeterli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir. Özellikle 15-24 yaş arası nüfusta yer alan yükseköğretim mezunlarının % 37,8'nin ne eğitimde ne istihdamda olması işgücüne katılımında önemli sorunların olduğuna işaret etmektedir (TÜİK, 2020c).

Şekil 4: 15-24 Yaş Grubundaki Nüfusun İstihdam Oranı (2014 Mart – 2020 Mart)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türkiye'de 15-24 yaş grubundaki genç nüfusun istihdamı 2014-2019 yılları arasında ortalama olarak % 32,5'ler düzeyinde olup 2020'de %27,4'e gerilediği Şekil 4'de görülmektedir. Genç işgücünün talep edilen

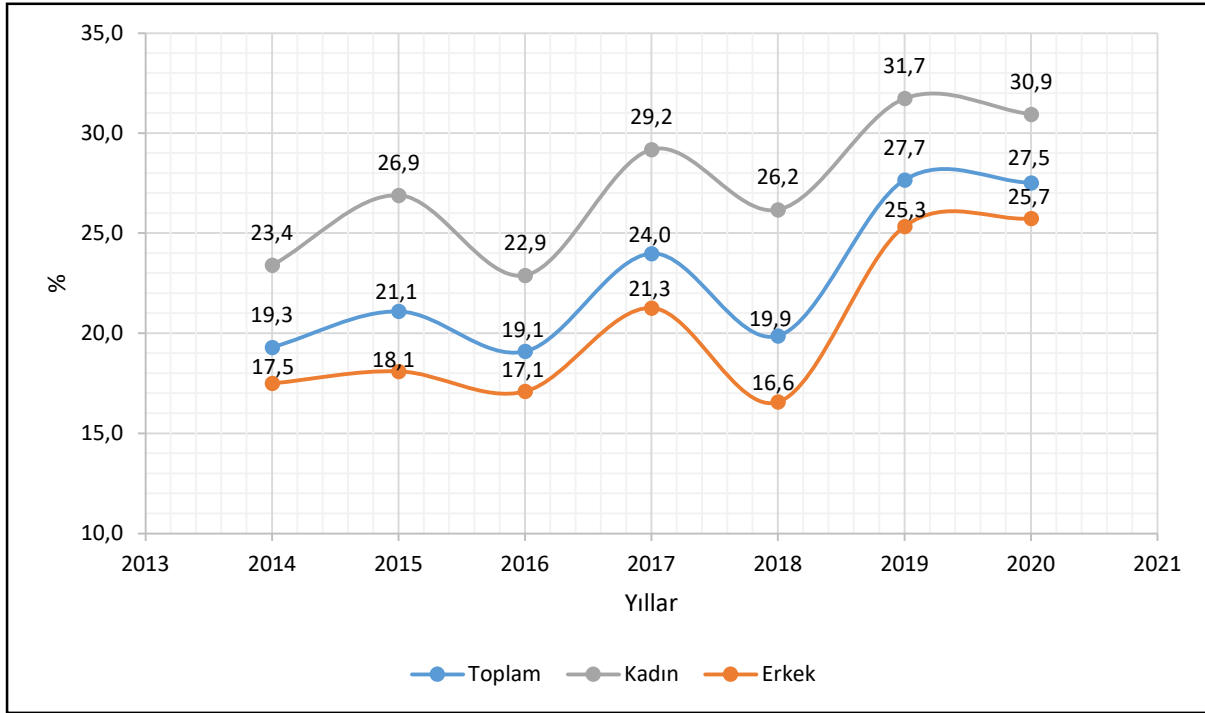
vasıfta olmayışı diğer bir ifadeyle işgücü piyasasındaki nitelik uyumsuzluğu istihdamı etkilemekte ve genç işsizliğin en önemli nedenlerinden biri olmaktadır. Türkiye’de gençlerin istihdamı ve genç işsizliğin çözümü beceri sahibi gençler yetiştirecek eğitim sisteminden ve iyi işler yaratabilecek işgücü piyasasının varlığından geçmektedir. Beceri eksiklikleri gençlerin istihdamında karşılaşılan en önemli engellerdendir. Genç kadınların istihdam oranı oldukça düşüktür ve bu büyük çoğunluğun işgücüne katılmamasından kaynaklanmaktadır. Eğitimli genç kadınların işgücüne katılma olasılığı yüksek olsa da sadece eğitimin kazanımları işgücüne katılım için ölçü olmamaktadır (WB, 2008: ii).

Türkiye’de istihdamın düşük büyüme hızı, sanayi ve hizmet sektörlerinde istihdam ve üretkenlik ilişkisinden kaynaklanırken işgücü piyasasını düzenleyen kural ve kurumların da rolü bulunmaktadır. Türkiye’de eğitim düzeyinde ve eğitim niteliğinde düşüklük yanında hizmet içi eğitimin ve yaşam boyu eğitim uygulamalarının yetersiz kalması işgücünün üretkenliğini düşürmektedir (Tansel, 2012: 60). Türkiye’de kırsaldaki nüfusun kentlere göçü ile artan niteliksiz işgücü arzı işgücü piyasasının istihdam yaratma kabiliyetini zayıflatmaktadır.

15 ve daha yukarı yaştakilerde istihdam edilenlerin % 16,4’ü tarım, % 21,1’i sanayi, % 4,9’u inşaat, % 57,6’sı ise hizmet sektöründe yer almaktadır (TÜİK, 2020a). Tarım sektörü önemli istihdam kapasitesine sahip olurken sanayi sektörü istihdamı görece düşük seviyededir. Bu durum yüksek katma değer yaratacak yatırımlarla büyümenin hedeflenmesi gerektiğini göstermektedir. Genç erkek ve kadınların yaşları ilerledikçe hizmetlerde çalışmayı tercih ederek sanayiden hizmetlere geçiş yapmaktadır. Köylerde yaşayan genç erkekler de tarımdan ayrılarak çoğunlukla hizmetlere bir kısmı da sanayiye kaymaktadır. Niteliksiz işgücünün çabuk uyum sağladığı istihdam alanı olarak kabul edilen tekstil, lokanta, kafe, otel, alışveriş merkezleri gibi sektörlerde gençlerin çoğunlukta olması da görmezlikten gelinemez bir gerçektir.

Genç işgücünün eğitim düzeyi yetişkin işgücüne nazaran belirgin şekilde yükselmekte ve buna bağlı olarak işgücü piyasasına yeni girenler işgücü talebi uyumsuzluğunu azaltabilecek, en azından uyum için altyapısı hazır bir işgücünün istihdam olasılığını yükseltebilecektir. Buna rağmen yeni mezun lise ve üzeri eğitimli çok sayıdaki genç işgücünün örgün eğitimden işgücü piyasasına talep edilen nitelikleri taşımadan gelmeleri istihdam olasılıklarını azaltmaktadır. Bu durum eğitimi bitirip işgücüne katılan gençlerin istihdama katılımını kolaylaştıracak kurum ve politikaların başarısızlığı yanında eğitim sisteminin yetersizliğini de göstermektedir. Gelişmiş ülkelerin birçoğunda gençlerin istihdamına yönelik eğitim ve iş eşleştirme kurumları genç işsizliğini azaltıcı faaliyetler içinde bulunmakta, bir yandan da genç işsizliği konusunda veri ve bilgi kaynağı olmaktadır. Türkiye’de ise genç işsizliğinde iş alanı olmamasının, eğitim ve deneyim ile iş arama kanallarının yetersizliğinin ne kadar payı olduğunu, uyumsuz eşleşmenin nedenlerini ortaya çıkarmaya yardımcı olacak yeterince veriye ulaşılamamaktadır.

Şekil 5: 15-24 Yaş Grubunda Tarım Dışı İşsizlik Oranı (2014 Mart – 2020 Mart)

Kaynak: TÜİK, İşgücü İstatistikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 4’de 15-24 yaş grubunda işsizlik oranının 2014 Mart – 2019 Mart dönemleri arasında % 16,7’den % 25,2 oranına kadar yükselerek geldiği 2020 Mart döneminde % 24,6 oranına gerilediği görülmektedir. Şekil 5’de de görüleceği üzere aynı şekilde tarım dışı işsizlik oranı 2014 Mart -2019 Mart dönemi arasında % 19,3’den % 27,7’ye yükselmiş, 2020 Mart döneminde % 27,5 olarak gerçekleşmiştir. Tarım kesiminde işgücünün tamamının istihdamda olduğu kabul edildiğinden işsizlik oranı düşük görülmektedir. Böylece yaşanan işsizlik sorununun hafifletildiği söylenebilir. Tarım kesimi dışarıda bırakıldığında işsizlik oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

TÜİK’in işsiz tanımında yer alan “iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişiler işsiz nüfusa dahildir” ifadesi hesaplamalarda düşük işsizlik oranına ulaşılmasına yardımcı olmaktadır. İşsiz tanımındaki dört haftalık kısıt dışında kalan iş aramayıp çalışmaya hazır olanlar, iş bulma ümidi olmayanlar ve mevsimlik çalışanlar da bulunmaktadır. Bunlar işgücüne dahil edilerek geniş işgücü ve dolayısıyla geniş işsizlik verilerine ulaşmanın daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülebilir.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de genç işsizliği önemli bir sorun olmaktadır. Genç erkeklerde işsizlik % 23,2 iken tarım dışı işsizlik % 25,7, genç kadınlarda ise işsizlik % 27,2 iken tarım dışı işsizlik % 30,9 oranlarındadır. Genç işsizliğin bu oranlarda seyretmesi nedenleri arasında işverenlerin genç kadınların ilerde evlilikleri ve çocukları nedeniyle işten ayrılacakları düşüncesiyle istihdam etmedikleri, genç erkeklerin de ücret beklentilerinin yüksekliği sayılabilir. Genç işsizlerin önemli bir kısmının ilk iş arayanlardan olması da bu oranın yüksek düzeyde oluşmasının başlıca nedenlerinden biri olarak söylenebilir. Genç işsizlik oranlarının önde gelen nedenleri arasında işverenin talep ettiği vasıfların gençlerde olmaması, işgücü

piyasaının çalışanın yanında olmayan işi koruma amaçlı düzenlemelerin katılıkları, gençlerin iş arama kanalları hakkında yeterli bilgi sahibi olmamaları bulunmaktadır.

Ülkedeki göçmen ve sığınmacılar işgücü arzı, istihdam ve işsizlik üzerinde etkili olmaktadır. Son yıllarda komşu ülkelerdeki çeşitli sorunlar nedeniyle ülkeye gelen göçmen ve sığınmacıların bütün sektörlerle yönelik işgücü arzı, işverenleri bu işgücünden düşük maliyetlerle faydalanmak için yasal boşlukları değerlendirmeye yöneltmektedir. Bunun sonucunda kayıt dışı istihdamın artarak ücretlerin de en alt seviyeye düştüğü ortamda gençlerin istihdam alanlarının daraldığı ve genç işsizliği artışına neden olduğu söylenebilir.

Analize konu olan tablolar ve şekiller Türkiye'nin yakın geçmişi ile 2020 yılı birinci çeyreğini kapsamakta ve gençlerin işgücü, istihdam, işsizliği hakkında bilgilendirmektedir. Türkiye, bu zaman diliminin başlangıcından bu yana bilgi toplumu yolunda çalışmalar yapmaktadır. Ancak izlenen politikalar ve stratejiler doğrultusunda sanayi, tarım ve hizmetlerde istenilen teknolojik düzeye ulaşamadığı anlaşılmaktadır. Türkiye, teknolojik gelişimin eşliğinde olduğu bir durumdayken ve istihdamda yüksek nitelikli işgücü talebinin yanında orta nitelikli ve düşük nitelikli işgücüne talep varken gençlerin istihdam ve işsizlik oranlarındaki olumsuz görünüm dikkat çekicidir. Türkiye, bilgi ve iletişim teknolojilerinde gelişme sağlayıp teknolojik dönüşümde ilerledikçe iş modelleri ve işin organizasyonu değişirken işgücünden beklenen yetenekler de değişecektir. Özellikle teknolojiye uyumlu yüksek yeteneklilerle, bilgisayarların başaramadığı sosyal yeteneklere talep artacak, otomasyonla verimlilik ve üretkenlik artacak, ortaya çıkacak yeni iş alanları ve yaşanan uyumsuz çalışanların yerini gençler alabilecektir. Bilgi Toplumuna yönelik ilk adımların atıldığı bu süreçte gençlerin yetkinlikleri önem kazanacak, istihdam olanakları artabilecektir. Gençlerin büyük bir kısmının eğitimi ve yetkinlikleri yeterli düzeyde olmazsa işsiz kalmaları veya beklentilerinin dışındaki işlerde istikrarsız koşullarda ve kayıtdışı çalışmaları kaçınılmaz olacaktır. Türkiye'nin ortaya koyduğu eğitim vizyonu ve hedeflerinin sonuçları uzun yıllar sonra görülmeye başlanacağından ülke bilgi toplumu yolunda ilerlerken mevcut genç kaynağının yetkinliklerinden yararlanacaktır. Bu süreçte gençlerin işgücü arzı ile işgücü talebi uyumsuzluğu an aza indirilerek gençlerin istihdamı sağlanmalıdır. Ancak bilgi toplumunda yüksek yetenekli gençler de ileri yaşlara ulaştıkça ve kendini yenileyemedikçe ardından gelen yeni yeteneklerle donanımlı gençlerin baskısını hissedecektir. Türkiye, bilgi toplumu sürecinde ilerledikçe gençler istihdamda yer bulabileceği gibi bir kısmının da işsiz kalabileceği olağan bir durumdur. Toplam işsizlik içindeki % 26,3 genç işsizlik oranı gençler için uygulanan istihdam politikalarının ne kadar etkili veya başarılı olduğu konusunda bilgi verebilmektedir. Genç işsizliğine yönelik olarak uygulanacak politikaların hedefinde bu oranı makul düzeylere indirmek olmalıdır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

21.yüzyılda gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşabilmenin önde gelen koşulu bilgiye dayalı yani bilgiyi üreten ve bilgiyi kullanan bir toplum olmaktır. Türkiye, genç nüfusunun geleceğin işgücü piyasasında ve toplumunda yerini alarak ülkenin ekonomik ve toplumsal refahına katkıda bulunması için gençlerine yatırım yapmak zorundadır. Demografik fırsatı da değerlendirebilmesi açısından gençlere yatırıma hemen başlanmalıdır. Türkiye eğitim göstergelerinde uluslararası düzeyde istenilen yerde değildir. Bunun için de üstün becerilerin kalıcı olarak genç kuşaklara kazandırılması hedeflenerek okul öncesinden yüksek eğitime kadar eğitim sisteminin çağdaş bir yapıda olması ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Toplumda yaşam boyu eğitim kavramı yerleştirilmelidir.

Ekonomik gelişmeye her zaman eğitim ve kültürdeki gelişmelerin eşliğinde birbirlerini tamamlayarak ulaşılmaktadır. Sosyal ve ekonomik gelişmeye ulaşan ülkeler sosyo-ekonomik kalkınmada eğitim sistemini önemli bir araç olarak kullanmakla başarılı olmuşlardır. Küresel ekonominin bilgi temeline dayalı bir topluma yöneldiği 21. yüzyılda, hedeflerini önceden belirleyerek eğitim sistemlerinde yaptıkları reformlarla aşama kaydedenler yine en gelişmiş ülkeler olmuştur.

Türkiye ekonomisinin büyüme performansı istihdamda yeterli artışı sağlayamamaktadır. Bunun nedenleri olarak işgücünün verimlilik artışı, yükselen ithalat, artmayan doğrudan yabancı yatırımlar, yüksek işgücü maliyeti ve kayıt dışılıktaki artış gösterilebilir. İstihdam yaratmayan büyüme işsizliği artırarak, gelir dağılımı adaletsizliğine ve refah düzeyinin azalmasına toplumsal yapıda sorunlara neden olmaktadır.

Türkiye’de işsizlik oldukça önemli bir sorundur ve genç işsizliğinin yetişkin işsizliğinin üzerinde olması ülke ekonomisinin geleceğini ilgilendiren sorun olarak öncelikle ele alınıp çözülmesi gerekmektedir. Türkiye’de istihdam edilmeyen gençlerin ekonomik ve sosyal alanın dışında kalmaları ülke açısından büyük bir sorundur. Ülkede istihdamda olmadığı gibi eğitim ve öğrenim de görmeyen gençlerin artması bireysel ve toplumsal olumsuz sonuçlar yaratırken işgücünün yeteri kadar değerlendirilememesi önemli bir kayıptır.

Türkiye, gençlerin okuldan işe geçiş sürecindeki sorunları en aza indirerek genç nüfusunu çalışma dünyasına hazırlayamaz, işgücü piyasası da daha iyi işleri artıramazsa bunun olumsuz sosyal ve ekonomik yansımaları olacaktır. Gençler iyi bir eğitim alarak, iyi işlerde çalışma olanağı bulurlarsa ülke ekonomisini ve toplumsal yapıyı güçlendirmede önemli rol oynayabilirler. Türkiye yüksek gelirli ülkeler düzeyine bilgi, beceri ve yenilikçilik temelinde rekabet edebilecek güce ulaştığında gelebilecektir. Bu güce ulaşabilmesi de evrensel temel eğitim yanında becerilerin ve beşeri sermayelerin kullanılabilmesi için açık bir işgücü piyasasının varlığından geçmektedir.

Türkiye’nin bilgi toplumu olma yolunda üretim ve ekonomideki yapısal dönüşümleri, teknolojik yeniliklere yönelmesi işgücü talebinin yapısını da değiştirmekte ve genç işgücünün bu değişimler karşısında uyumsuzluğu genç işsizliğin artmasında etken olmaktadır. Eğitim sistemi ve işgücü piyasası reformları gençleri işgücü talebine uyumlu hale getirecek ve istihdamlarını sağlayabilecek kapsamda olmalıdır. Eğitim sistemi öğrencilerin tümünü en iyi şekilde eğitebilecek düzeye getirmeyi hedeflemelidir. Eğitim alanında eşitsizlikler azaltılmalı, kızların okullaşma oranları yükseltilmelidir. İşgücü piyasası ve bu piyasada yer alacak gençler açısından mesleki ve teknik eğitim, teorik eğitim ile işyeri arasında ilişki kurmayı, istenilen nitelikte olmasını, istihdam edilebilirliği ve çalışma yaşamına hazırlamayı sağlamaktadır. Ayrıca mesleki ve teknik eğitim, işletmelerin verimliliğini, rekabet gücünü artırırken toplumda ekonomik gelişme, refah ve sosyal uyum sağlaması bakımından önemlidir. Genç işsizliğinin azaltılmasında mesleki ve teknik eğitim en etkili yöntemlerden biri olmakta ve oldukça önemli katkılar yapmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de eğiti-üretim entegrasyonu daha etkin bir şekilde kurulmalıdır.

Gençler eğitimlerinin sonuna yaklaşırken veya işgücü piyasasında iken iş bulmalarına destek hizmeti verilmesi önemlidir. Türkiye iş arama yardımında deneyim ve kapasite açısından gelişmiş ülkelere ve birçok orta gelirli ülkeye nazaran yeterli seviyede değildir. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) önemli bir kurum olarak iş arama yardımı işlevini yerine getirmeye çalışsa da gençler buradan yardım alan çok az kişi içinde küçük bir oranla yer almaktadır. Özel istihdam büroları da işgücü piyasasında yeterli güce ulaşamadıklarından, verdikleri hizmetler de çok sınırlı kalmaktadır.

Ülkenin genç işsizliği ve istihdam sorununa yönelik On Birinci Kalkınma Planı'nda da hedefler ve politikalar belirlenerek bilgi toplumuna ulaşma yolunda bilgi ve teknolojik gelişmelere uyum sağlayacak genç işgücünün yaratılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, On Birinci Kalkınma Planı'nda daha çok ve daha iyi işlerin yaratılacağı, değişen koşullara ve küresel piyasalara göre uyum sağlamış nitelikli bir işgücü piyasasının oluşturularak genç istihdamının artırılması ve işsizliğin azaltılması hedeflenmiştir. Gençlerin işe geçiş sürecindeki engellerin ortadan kaldırılması, staj programları kanalıyla bilgi ve becerilerinin artırılarak tecrübe sahibi olmaları, iş arama süreçlerinde yeterli desteğin verilmesi amaçlanmıştır. Bu hedef ve amaçlar doğrultusunda okuldan işe geçiş kolaylığı, staj programlarının daha etkin hale gelmesi, girişimcilik programlarının yeniden organize edilmesi başlıklarıyla üç politika belirlenerek uygulama stratejileri ortaya konmuştur. On birinci kalkınma planının bu hedef, amaç, politika ve uygulama stratejilerinin genç işsizliği ve istihdamında önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- AKAY, H. Gençliğin İstihdama Katılımı ve Genç İşsizliği: Temel Göstergeler, Politikalar ve Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- DÜNYA BANKASI (WB) (2008). Türkiye'nin Gelecek Nesillerine Yatırım Yapmak: Okuldan İşe Geçiş ve Türkiye'nin Kalkınması.
- EKİN, N. (2000). Türkiye'de Yapay İstihdam ve İstihdam Politikaları, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.
- FREEMAN, B. R. (1979). "Why Is There A Youth Labor Market Problem?", National Bureau of Economic Research (NBER) Working Paper Series, Sayı: 365.
- GÜNDOĞAN, N. (1999). "Genç İşsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdam Politikaları", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 54(1): 63-79.
- GODFREY, M. (2003). "Youth Employment Policy in Developing and Transition Countries – Prevention as well as Cure", Social Protection Discussion Paper Series, Sayı: 0320.
- INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION (ILO). (2020). Global Employment Trends for Youth 2020: Technology and The Future Jobs, ILO, Geneva.
- O'HIGGINS, N. (1997). "The Challenge of Youth Unemployment", International Social Security Review, 50(4): 63-93.
- O'HIGGINS, N. (2001). Youth Unemployment and Employment Policy: A Global Perspective, International Labour Organization, Geneva.
- ÖZ, S. ve TUNALI, İ. (2010). "İstihdam Stratejisinde Son Durum", Ekonomik Araştırma Forumu (EAF) Politika Notu, Sayı:18.
- TANSEL, A. (2012). 2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- T. C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI (2019). 12. Çalışma Meclisi: Daha Parlak Bir Gelecek için Çalışmak, Global Turizm Organizasyon, İstanbul.

- T. C. KALKINMA BAKANLIĞI (2018). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Özel İhtisas Komisyonu Raporu: İşgücü Piyasası ve Genç İstidamı, T. C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- T. C. KALKINMA BAKANLIĞI (2015). 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı, Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- T. C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI. 2023 Eğitim Vizyonu, T. C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- T. C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI (2019). 2023 Sanayi ve Teknoloji Stratejisi, T. C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU (TÜİK) (2020a). İşgücü İstatistikleri Mart 2020 Haber Bülteni, TÜİK, Ankara.
- TÜİK (2020b). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları-2019 Haber Bülteni, TÜİK, Ankara.
- TÜİK (2020c). İşgücü İstatistikleri, Ne Eğitimde Ne İstihdamda olan 15 - 24 Yaş Grubundaki Genç Nüfusun Bitirdiği Eğitim Düzeyi Tablosu.
- TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞ İNSANLARI DERNEĞİ (TÜSİAD) (2019). Sosyal ve Duygusal Öğrenme Becerileri: Yeni Sanayi Devriminin Eşiğinde İş ve Yaşam Yetkinliklerinin Anahtarı, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- TÜSİAD (2011). Vizyon 2050 Türkiye, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- TÜSİAD (1999). Türkiye'nin Fırsat Penceresi: Demografik Dönüşüm ve İzdüşümleri, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- TÜSİAD (1993). 21. Yüzyıla Doğru Türkiye: Geleceğe Dönük Bir Atılım Stratejisi, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.
- YENTÜRK, N. ve BAŞLEVENT, C. (2007). Türkiye'de Genç İşsizliği, İstanbul Bilgi Üniversitesi Gençlik Çalışmaları Birimi Araştırma Raporu, İstanbul.
- WORLD ECONOMIC FORUM (WEF) (2018). The Future of Jobs Report 2018, WEF, Geneva.